

DISPUTATIO ACADEMICA
POENITENTIAM
ETHNICORUM, 3/

Secundum Principia Philosophiæ
proponens;

Quam

ADFULGENTE JEHOVÆ LUMINE,
Et Suffragante Ampliss. FACULT. PHIL.
in inclyta ad Auram Academia,

SUB PRÆSIDIO,

Adm. Rever. & Celeberrimi Viri,

DN. JOHAN Münster/

Philos. Pract. & Histor. Prof. Reg.
& Past. in Mundo fidelissimi.

PRO PRIVILEGIIS ac HONORIBUS PHILOS.
obtinendis,

*publicæ eruditorum censura, modeste
committit*

ANDREAS LUSCINIUS,
Helsingf. Nyl.

*In Auditorio Superiori & Maximo, ad diem,
(DEO volente!) 8 Maji, A. 1707.*

Exc. Jo. WAL.

Nono. K...

In DEUM
&
REGEM

Summa Fide VIRO,

Dioecesios Wiburg. EPISCOPO
Eminentissimo,

Consist. Eccles. ibid. PRÆSIDI
Gravissimo.

Regii Gymn. & Schol. EPHORO
Magnificentissimo.

Reverendissimo in CHRISTO
PATRI ac DOMINO,

DN. DAVID EUNDS

S. S. Theologiæ DOCTORI
Consummatissimo.

MÆCENATI & PATRONO, pio re-
verentiæ zelo ætatem pro-
sequendo,

Vita prorogationem,

*& cœlestis Favoris auram devotè
adprecor!*

Cum venit O PRÆSUL! facies placidis-
sima nobis,

Submissis oculis conspicienda Tua;
Nos subit istius quoque tunc adfectus
imago,

Qua studiis deditis usq̃ favere soles;
Usq̃ favere soles; queis mens & plena
voluntas,

Est prodesse bonis, atq̃ sacrata DEO.
Hinc ego nec vereor parvis in lusib⁹ hisce,

Nomina Aaronis pingere magna meis.
Da mihi te facilem! quam spes bene fota
benignam

Promisit sortem; me, Jove dante, manet.
Sors facilis memet; sed Te comitabitur
aura

Quæ nebulas pellit, tristia fata fugat.
Alme DEUS mœstis, tu qui solatia confers
Pectoribus, refove corda secata modo!
Ah reprimas precor O! duri tentamina
Martis!

PRÆSULIS & releva grāde doloris onus!
Sic vover

Reverendiss. in CHRISTO Patrie

humilimus cliens

Andr. Luscinus.

VIRIS, Eruditione, dignitate, & meritis,
Adm. Rev. ac Praclarissimis;

DN. M. ARVIDO ALOPÆO, Eccles.
Borgoënsium Pastori longe dignissimo, ad-
jacentiumque Præposito adcuratissimo.

DN. M. ANDRÆ HEINRICIO, cœtus
qui in Mandasalmi DEO colligitur, Pastori
meritissimo, & districtus adsitaram Ecclesia-
rum Præposito attentissimo.

DN. M. ERICO DAHLMAN, Mora-
lium & Hist. Lectori in Reg. Gymn. Wib.
solertissimo.

DN. M. MAGNO ALOPÆO. Lect. Ma-
themat. ibidem dignissimo.

DN. M. GUSTAVO BRODZENIO,
Scholæ Helsingforsensis Rectori inclyto.

Mæcenatibus, Patronis, atq; Fautoribus
meis honoratissimis;

*Rerum omnium, præcipuè in vocationis viis
gerendarum, successum, fideliter com-
precor; & disputationem hanc gradua-
lem, præproperū sanè & tumultuariū
opus, in debita observantia tesse-
ram, dedicat & offert,*

V. V. A. A. N. N.

addictissimus cliens

Auth. & Resp.

§. I.

Arduum sanè molimur nè-
gotium, dum Ethnico-
rum pœnitentiam, sistere
animis cordatiorum spe-
ctandam, contendimus.
Unde, ne in scyllam incidamus decli-
nantes Charybdim, caute admodum vi-
am ingrediamur. Neque e. consultum
esse ducimus illis adstipulari, qui omni-
modam principiorum nobiscum nato-
rum extenuationem propugnant. Ari-
stotelico more, *Συτήρησιν*, ralam, vel con-
suetudine exarata esse tabulam, dicti-
rantibus. Illis autem omnino refragari
nos decet, qui paganorum conci-
entiæ stimulum usque adeo extollunt,
ut immediate per hanc suam pœniten-
tiam, fingant eos potuisse in thronum
DEI involare. Saniorum Ethnicorum
relictis experimentis; Sacræ quoque
A Scri-

Scripturæ adfertis hoc aperte adversatur. Summus namque gradus virium post lapsum reliquarum, tam quoad facultatem cognoscendi, quam appetendi subsistit & finitur in generali & indefinito proposito inquirendi verum DEUM eumque competente modo colendi; ut autem hoc propositum in motum & executionem deducatur, horsum non pertingit neque extendit se illud in homine post lapsum reliquum; quod patet ex Rom. i. 19. 20. Act. 14. v. 17. & 17. 27 collatis cum Rom. i. v. 21. cap. 3. v. 4. 9. 10. Quæ itaque in favorem & præeminentiam reliquiarum imaginis divinæ pro illarum sufficientia extra statum naturæ restitutæ, afferuntur, ea non inducunt absolutam necessitatem admittendi perfectionem ultimam, & salutarem, virium naturalium; sed pro amore innato & Philautia virium humanarum erga se exaggerantur, & refelluntur per interveniens peccatum Adami, quod præeminentiam, quæ fuit, omnem prope persum dedit; Ut apposite Tertulianus L. de

Resurrect. Carnis, c. 34. de animæ Hu-
manæ post separationem à corpore per-
manentia, loquitur. Nobis quibus omnes
præsentis temporis & instituti circum-
stantiæ, brevitatem imperant, in præfa-
tione, quæ ulterius ad rem faceret,
adornanda, non licet esse prolixioribus.
Ipsa opella, in compendium quam mit-
tam, quantumcunque citra dispendium
opus erit, plenius L. B. mentem nostram,
circa gentilium pœnitentiam disputando
occupatam, explicabit. Ut autem hæc
recte cogitare valeam, supplicationem
gentilium sapientiorum *κύριε ἐλέησον*, in
formali Christiano, naturæ opifici, de-
voto sacrobo.

§. II.

Neminem credo sanæ mentis compo-
situm, hujus lucis aura qui fruitur,
ganficias ire, propositionem hanc secun-
di adjecti: DEUS est. Siquidem princi-
pia nobiscum nata, tam Theoretica,
quam practica, ex quibus deinde con-
clusiones rite deducuntur, fixam adeo

in natura nostra sedem habent; ut, licet
 gravitas à lapide & humiditas ab aqua,
 in Cartesianorum cerebro videantur,
 posse separari, instinctus tamen hicce,
 sive impetus naturalis, minime eludi po-
 test. Ut paucis saltem dicam de triplici
 illa via, qua Scholastici DEUM investi-
 gare solent; via sc. *causalitatis*, per attri-
 buta relativa: ut cum creatorem & gu-
 bernatorem dicimus; *eminentiæ*, per attri-
 buta absoluta ac positiva: cum DEUM
 vocamus bonum, sapientem, potentem,
 quæ longe excellentiori ratione Divino
 insunt Numini, quam nobis. Et denique
negationis, per attributa negativa: ut
 cum DEUM dicimus infinitum & im-
 mutabilem. Atque sic neminem reperi-
 re licebit speculatorem, in manifesta ne-
 gatione Divinæ existentiae, subsistentem.
 Atheum innuo Theoreticum, negative
 talem, qui solum lumen naturæ secutus
 serio secum sentiat, non esse DEUM,
 quia Apostolus impios etiam invitos hoc
 sentire, sensumque hunc evitare non
 posse asserit. Rom. i, 20. 21. 22. c. ii. 15, 16
 lec

seq. Ipsa etiam terminorum Athei & speculativi absurda compositio hoc ipsū arguit: nam cum quis speculatur, necesse est eum tunc esse, adeoq; negotiatione conceptuum de sua existentia, in summi & independentis entis essentiam, cum non detur progressus in infinitum, potest ascendere. Quod vero stultus aliquando cogitat, non esse DEUM; sic hoc non per ignorantiam *habitualem*, aut *simplicem*; Nulla namq; gens tam immanueta aut fera fuit, quæ omni divinitatis sensu careret, licet cultum ejus verum nesciret; inquit Cic. sed *actualement* & *affectatam*. Impii enim quantum in se est, notitias naturales extinguere cupiunt, cogitantque non esse DEUM, quia lubenter eum non esse vellent. Hic scilicet est affectus malitiæ, non defectus notitiæ. Concedimus tamen & hoc; quod, ob frequentem abulum & suppressionem luminis naturæ, & ob scelera contra naturalem æquitatem commissa, nonnulli justo DEI judicio & desertione adeo indurentur, ut naturalis quoque cognitio

aboleatur; & fiant tales quoad intellectum diabolis ipsis deteriores; quod ex Rom. 1. 21. 22. 23. colligere possumus.

§. III.

Cum vero gentiles, si non universi, at prope universi, egregia pro DEI existentia locarunt testimonia; quia ipsum lumine perspexerint naturæ: quid mirum, si iidem, facile animadverterint, tum ob Divinæ naturæ Excellentiam, tum ob ejus benefacta, nefas fore, si non animum ac cogitationes universas ad DEI cultum referrent. Erroris autem eorum circa objecta, & cultus modi adsignationem; variæ fuere causæ; nam præter instinctum Sathanæ, hominibus inest inscitia; Licet enim ad ea, quæ superius exposui, traditione ac naturæ lumine posset perveniri: non propterea tamen existimandum, gentiles universos in uno & eodem notitiæ cultu conspirasse; contra enim evenit ut longe maxima illorum pars pleræque ignoraret; non, quasi non veritas iis ob oculos versaretur, sed

sed quia eam sese offerentem non comprehenderent: dumque propterea in varias scinduntur sententias, & cœci sunt cœcorum duces, gravi ruina pariter & sese, & alios involverent. Hæc sententiarum dissimilitudo magnam partem ex animorum diversitate provenit: haut aliter ac in Christiano etiam populo videmus, quos sententiarum similitudo in præcipuis colligavit, in variis tamen capitibus vehementer discrepare. Accedit quoque *inertia laboris inquirendi DEUM*; deinde etiam *præjudicia*. vid. quomodo de his egregie differit, Gerhardus Joh: Vossius de Orig. & Progressu Idololatr. lib. 1. cap. iv.

§. IV.

Verum hæc quæ præmissa sunt, licet ad 78 1/2 disputationis nostræ plurimum faciant, non vacat tamen nec conceditur, eadem fusius exponere; præterea etiam disputationes, quotidie tere, de reliquiis imaginis Divinæ; habitæ, dubitantes certiores reddere possunt. Thema
itaq;

itaque mihi propositum, jam immediate explicabo. Sed cum fortassis aliquis, qui primo intuitu titulum inspexerit, putet, vocem Pœnitentiæ Ecclesiasticis solummodo usu venire; ex profanis scriptoribus ejusdem nomenclaturam derivabo. descendit Pœnitentia ab imperlonali verbo, pœnitet, sic Cic. sapientis est proprium, nihil, quod pœnitere possit, facere. Suet: hinc nomen pœnitens deducit. Pœnitentiæ vocem diserte exprimit Curtius de Alexandro Magno lib. 3. c. 2. ubi dicit: *seram subivisse regem pœnitentiam.* Val: Maximus lib. 3. c. 4. refert L. Tarquinius Priscum, *præclaris virtutibus effecisse, ne civitas Romana pœnitentiam ageret, quod regem à finitimis potius mutuasset, quam de suis legisset.* Cavebimus tamen omnino, ne pro synonymis sumamus, resipiscentiam, quæ explicari solet per reditum ad meliorem & salutare frugem; quæ pœnitentiæ acceptio contritionem, fidem, & novam obedientiam, includit. Nobis pœnitere tantum sit accipere, pudere, dolore affici. Cum enim
indi-

individua comes sceleris pœna sit, & nullus adhuc inventus est, qui impune peccaverit, instruit igitur pœnitentia, ut quisque post commissum facinus, in seipsum exasperetur, & præcedentis vitæ horrore incunctanter errata corrigere statuat, & lapsa emendare. Per *Ethnicos* seu *gentiles* hic non intellectos volo, eos, qui inter se eodem nomine sunt; ab ingenuis oriundi: quorum majorum nemo servitutem servivit: quique capite non sunt diminuti. Ut Cic. c. 6. Topic. gentiles definit. Neq; præadamitas, quæ supposita â nonnullis hypothesi, falsissima. Sed ut scriptores Ecclesiastici, *Ethnici* vocem explicarunt; quibus alias etiam, *pagani*, *Ethnici* dicti. Immo horum innuo pœnitentiam, qui lumen naturæ secuti, non exclusa generali traditione, portionem relictæ imaginis Divinæ, non suffocant; sed eandem excolere summo nisu incumbunt; sive hi ante, sive post exortam religionem Christianam vixerint, vel sint victuri.

§. V.

Pœnitentia vero quæ culpam supponit, & quæ reos conscientiaë stimulis exagitat, eos admonet, ut de præteritis doleant, & grave illud onus, quo premuntur, discutiant. Quippe sicuti nihil bona conscientia jucundius, aut tutius est; adeo ut juxta Horatium L. Ep. i. *Nil conscire sibi, nulla pallescere culpa; hic murus abœneus esto;* ita nulla fera adeo mordax, nulla flamma ardentior, quæ ita corpus laceret, aut cruciet, quam inordinatus animus se laniat, dum in scelera proruit; uritur enim quisquis delinquit, & peccato suo miser fit, quamvis eum dolores non consequerentur. *Subjctum denominationis seu quod*, talis pœnitentiæ, §. immediate præcedanea; indicabat. Sc. esse hoc, *Ethnicum* quemvis, sive hominem, extra motum ad regenerationem constitutum. *Subjctum vero quo;* anima, ejusque facultates, tam rationales, quam sensitivæ, sunt. Duplex enim in homine post lapsum orta est pugna; Una naturalis,

ralis, etiam ante renovationem, in non renatis, ex labe naturali, à qua omnis in homine post lapsum *αταξία* promanat, ortum trahens. Instinctu namque rudium imaginis divinæ in intellectu remanentium, ratio verum bonum morale pro malo eligendum esse suadet; appetitus autem per peccatum misere depravatus rationi obedire recusat, & in quodvis delectabile secundum suum placitum, fertur. Altera pugna spiritualis est inter carnem & spiritum; de qua Theologi. unde sequitur; quod eadem illæ facultates, quæ ad peccatum sollicitare, illæ etiam, stimulante conscientia, sensu doloris tangantur. Actio quoque Ethica non solum exteriora, sed & præcipue interiora respicit: dicit e. gentilium Magister Cic. Orat. pro Sylla: *ita vivere regium esse, ut non modo homini nemini, sed nec cupiditati inserviat ulli.* Et omnino hæc vere docentur, inquit Rudrauff. Institut. Moral. p. 107. nam actio Ethica talis est, quæ possessorem suum facit bonum & beatum, sed beatus nemo est,

qui *externe* saltem sese ad præscriptum legis componit, non occidendo, non furando, non scortando &c. *interne* vero cruciatur affectuum intemperie, libidinis æstu, illicitarumque voluptatum impetu. E. beatitudo, quæ tranquillitatem animi parit, non consistit cum illo interiori cruciata.

§ VI.

Materia circa quam occupata est hæc gentilium Pœnitentia, seu *objectum*, sunt vitia, cum lumine & honestate naturali pugnantia; utpote determinatio genericæ irreverentiæ ad hanc vel illam speciem blasphemix erga sanctitatem, justitiam, aliasque específicas DEI actiones vel Idiomata. motus itemque animi malevoli executio, quâ proximus, cui officium præstare debuimus, læsus est. à quo objecto excludimus primos motus concupiscentiæ, quorū illicitia sive noxa, gentilibus plane fuerit incognita; adferente id Ap. Rom. vii. 7. ubi dicitur ἐπιθυμίαν καὶ ἡδονήν, εἰ μὴ ὁ νόμος ἔλεγεν· οὐκ ἐστὶν ἡμῖν ἡμεῖς οὐκ ἔσμεν.

imprudens. Per legem intelligit, hic præ-
 cise non naturalem, sed moralem; quæ
 licet in naturali fundata sit, non tamen
 objectum pœnitentiæ naturalis esse po-
 test; siquidem illa ut proxima *χαραγωγία*
 ad supernaturale bonum consequendum
 spectanda est; immo etiam sub conditio-
 ne perfectæ obedientiæ, bonum illud
 offert. Hic jam animadvertere possu-
 mus quam falsissima sit hypothesis, Joh:
 Szydlovii, & Samuelis Retorfortii; cum
 quibus inflare tibiam videtur Hobbesius,
 ni dextre explicetur. Dicunt priores illi,
 normam bonitatis & malitiæ actuum
 tam divinorum quam humanorum, sim-
 pliciter æstimandam esse, à *facto DEI* &
 à *jure DEI positivo*, usque adeo, ut nihil
 peccati rationem habeat, nisi ex solo
 DEI præcepto vel interdicto positivo;
 putant enim voluntatem DEI dare for-
 mam malitiæ & bonitati actionum, ut
 aliquid culpabile vel laudabile dicatur: sa-
 ne, dum Joh: Szydł: impium commen-
 tum, in Vind. quæst. diffic. & controv.
 Francof:ed. A. 1643. c. 9. legimus; *stat corna,*

mens horret; ita enim quæstionem instituit: an DEUS possit precipere contrarium, uti omnibus præceptis decalogi, ita potissimum primo, secundo & tertio? ad hæc ait: Fateor & ipse, quod ad communem dicendi consuetudinem, crudum nimis hoc videri: DEUM posse blasphemiam, perjurium, mendacium imperare; item posse jubere ne colatur, ametur, honoretur &c. quod tamen verissimum est in se, & ex quæstione nostra generali, hoc speciale necessario sequitur, nec potest negari nisi multorum absurdorum admissione. En fronte carens in DEUM blasphemiam & impietas! DEI beneplacitum, non etiam normam juris & æquitatis nobiscum congenitam esse regulam omnis bonitatis & malitiæ in creaturis. Ratio autem suæ adsertionis, quam adfert in Cit. quæst. c. 8. scilicet quia nullus datur conceptus boni aut mali ante DEUM aut DEI voluntatem; ineptissima est: non sequitur enim; ergo sola voluntas DEI, quatenus à nobis sentitur & intelligitur, est regula sive norma bonitatis & malitiæ. Ponamus enim dæmones ab initio malos creatos esse;

non

non sequeretur tamen ideo malos fuisse, quod DEI beneplacitum det formam bonitati & malitiæ, sed malos fuisse, quia ab essentiali DEI rectitudine discordant: sufficit enim quod igniculi illi sive reliquæ honesti & turpis in homine, sint pars imaginis Divinæ, cujus sanctitas & rectitudo, DEI, utique coæterna & essentialis est; unde sequitur, etiam discrimen honesti & turpis DEO coæternum & essenziale esse, neque requiri ut id, quod norma boni & mali futurum est, concipiatur, extitisse ante DEUM; sed sufficere, si concipiatur coëxtitisse cum DEO, sub diversitate illa, quæ hodieque inter bonum & malum, honestum & turpe manet. pluribus vid. prosequentem hæc D. D. Danhaw. Hodom: p. 106. D. Calov. T. 5. p. 32. seq. Confer. Excell. Pufendorf. de Jure Nat. & Gent: p. 183. §. 4.

§. VII.

Am itaque in causam efficientem humanæ poenitentiae inquirere, ratio originis nos jubet. Universalem itaque & pri-

primam causam, si dicimus esse principium illud sine principio, vix credo nos aliquem dura sententia insectaturos; licet & adderemus, concursum DEI in hocce casu, non tantum habere se *objective*, per propositionem & suasionem; nec solum *Efficienter* per commotionem voluntatis ad eligendum vel repudiandum; neque modo concursus communis quomodo concurrit ad generationem animalium: sed modo *speciali* & intento ad hominis Ethnici conversionem; quemadmodum DEUS hac ratione concurrere dicitur ad *moraliter bona*, etsi agentibus fiant nullo nexu, nulloque fine ab homine intenta ad bonum supernaturale consequendum. Testem hujus rei omnino exceptione majorem habemus sacramentariam. Exempl: Cyri El. 45. v. 1. seq. obstat. Aegypt. Exod. 1. 17. adde & Joh. 15. 5. sequestramus tamen hic & Theologorum disquisitioni relinquimus concursum seu causalitatem DEI *singularem* quo concurrit ad actus spiritualiter bonos renatorum & in gratiam adoptionis

rece

receptorum. Proxime autem Dolorem
hunc de peccato, atque displicentiam
turpitudinis in homine Ethnico, efficit,
*congenita ipsi notitia, de discretione honesti &
turpis; Et de iustitia DEI vindicativa.* Quod
prius utique nemo negaverit. Si enim
gentes *μὴ νόμον ἔχοντες φύσει τὰ ἔξ νόμου μὴ,*
ἔδω νόμον μὴ ἔχοντες, ἑαυτοῖς εἰσι νόμος. οἵτινες
ἐνδείκνυνται τὸ ἔργον τοῦ νόμου γεγενῆσιν ἐν ταῖς
καρδίαις αὐτῶν; Rom. II. v. 14. 15. sequitur
stimulum addere pœnitentibus, hanc
naturæ legem. Nec leve pondus addit;
quod etiam, qui nullo teste peccant, à
propria redarguantur conscientia: de
qua nemo potest ignorare, quam ampla
sit testimoniorum seges apud poëtas,
Oratores, Historicos, Philosophos, &
cæteros gentium scriptores. Nec diffi-
teor, semper esse inventos, quorum ani-
mus consuetudine peccandi, quasi callo
esset obductus, sic ut nullum viderentur
habere DEI, vel legis naturæ sensum. *Sed*
tales, dicente Excell. D. Gerhard. Vossio
in Theolog. Gent. p. 13. cum res fluunt
adverse, eorum instar qui à profundo somno

expergiscuntur, vel ab ebrietate ad se redeunt,
cogitare de DEO, ejusque judicium extimesce-
re, incipiunt. Dixi *legem naturæ*, atque in-
 de *Συντήρησιν* immediate causare stimu-
 lum hunc, de quo loquimur, apud Eth-
 nicos; Per *legem* vero *naturæ* intelligo
 nihil aliud quam prima illa principia
 practica, nobiscum nata, quibus quam-
 primum terminos eorundem intelligi-
 mus, sine ulteriori inquisitione assenti-
 mur; per *Συντήρησιν* autem habitum prin-
 cipiorum practicorum nobiscum nato-
 rum. vid Rudrauff. Eth. p. 35. Nam quan-
 do prima prin: sæpius a nobis agitantur
 exercentur, & applicantur, sic ut illis
 expeditius assentiamur, neque amplius
 in dubium vocemus; quæ ipsa perfectio
 ab Aristotele, *intellectus*, sive *mens* voca-
 tur. Alias *Συντήρησις*, nonnullis est: Natu-
 ralis illa reluctatio & reclamantia homi-
 nis conscientiæ, etiam irrogeniti, adver-
 sus vitia cum lumine & honestate natu-
 rali pugnantis. Jam itaque, si *jus natu-*
ræ dicamus quoque normam esse ex-
 aminandorum peccatorum, contra le-
 gem

gem naturæ currentium, minime credo nos falsos esse, vel fallere. jus enim naturæ est velut *in-úmu* aliquod sanctitatis & Justitiæ DEI Essentialis; in quibus illud etiam fundatur; unde ipsius legis nat. immutabilitas provenit. Licet & concedamus supremo omnium Domino longe eminentius jus esse in suas creaturas, quam homini in hominem, natura sibi æqualem. vid. S. Pufendorf. de J. N. & G. L. 2. p. 186. & 187. Unde judicare possumus quid dicendum sit, de dispensatione Divina circa jus naturæ; Quando enim homo per expressum DEI mandatum exequitur jus DEI in homines, tanquam nudum ipsius instrumentum, tum non proprie dici potest, fieri dispensationem circa legem naturæ. vid. Grot. 1. L. c. 1. §. citatus à modo laudato S. Pufendorf. *Justitia* quoque DEI *vindicativa*, dicebamus supra, Ethnicos adigi ad pœnitentiam; Una equidem in DEO est justitia, eaque ab Essentia sua minime realiter diversa; propter diversa autem connotata, & di-

versos actus, est, vel *remuneratoria*, vel *vindicativa*, quoad nostrum concipiendi modum ita distincta. vid. Hebenstrit. Phil. prim. p. 1099. & hac vindicativa sua iustitia, DEUS peccata necessario & naturaliter punit; quia non tantum pleno regimine & puniendi jure pollet, animadvertendi in peccata, adversus quæ naturale & necessarium odium habet; sed etiam sanctitas & Majestas, quæ DEO necessario & essentialiter convenit, nequaquam fert, ut mandata DEI impune violentur. Quod nobis contra Socinianos, & Arminianos, stricte observandum venit; adstruentes: DEO ineptissimū immo & indignissimum esse; dicere iustitiam DEI, vindicatricem sic esse DEO Essentialem, ut DEUS vi ejus, obligetur & necessitetur ad puniendum peccata. conf. Catech. Racov. p. 266. & Apolog. ad censur. profess. III. Fatemur tamen cum Excell. S. Pufendorf. de J. N. & G. l. 2. p. 186. Regulas, quas vindicativa DEI iustitia observat, supra nostrum esse captum; eandemque non usq; quaque vestigia fori humani premere.

§. VIII.

Perfunctis sic qua fieri potuit brevitate commentationibus circa efficien-tem causam, incumbit nobis *formalem rationem*, hujuscæ pœnitentiæ Ethnicorum ostendere; Hanc, si juxta sanam Senecæ mentem, L. 3. de ira DEI (quem fide B. D. Hulf. Theologorum facile principis, cito) poluero, in *Dolore de peccato, dissollicitia turpitudinis, proposito abstinendi, seu ob metum pœnæ, ignominia publicæ, turbanda quietis interioris animi, seu intuitu gloriæ apud alios parandæ, Et sine devitandi morsus conscientia*; vix credo aliquem me posse expostulare injuriæ. Volvat modo quis mente tranquilla & composita, facinora Neronis, Christiano-mastiges; itemque tertiæ Monarchiæ statoris, sc. Alex. Magni; dum turibundus Clytū interemisset; & videbit quæ ipsorum facinora insecuta sit pœnitentia. Taceam jam, ferias imperante & chartæ & temporis angustia, luctuosas malorum patratorum nenias, in pœnitentiæ signum.

prolatas, quibus pleni sunt omnes Ethn-
 icorum libri, præsertim tragici; plena
 exemplorum vetustas; Tam manifestas
 lauciatae conscientiae stricturas apud illos
 notare licet, ut minime injurii in aliquẽ
 videamur, si luctam hanc suam, qualem-
 cunque contritionem vocemus; relicto
 tamen simili Ecclesiastico vocabulo, suo
 valore & proprio significato. Oppi-
 do congruum nobis jam hic est, ru-
 minare quæstionem, de qua moralistas
 inter & Theologos ingentes sunt divi-
 diæ. sc. *An talis Ethnicorum pænitentia, ut
 & reliqua ipsorum bona opera placeant DEO,
 vel vere bona sint?* Hic circumspicte ince-
 dere nos oportet, ne pedes ponamus
 vel in eorum vestigiis qui in excessu pec-
 cant, vel eos sequamur, qui virtutes
 Ethnicorum sine discrimine damnant;
 Dicimus: Ethnicorum opera, quæ amo-
 re honestatis, & secundum rectam ra-
 tionem vivendi suscipiuntur, & fiunt, *in-*
trinsece non sunt bona, etsi comparative
 ad alia, ejusdem farinae hominũ perversa
 opera, sint minus mala & non turpia;
 quod

quod dicit August: L. 4. cont. Jul. c. 3.
 & 4. Nam, si quicquid non ex fide est,
 pro peccato repuretur, Rom: 14. v. ult.
 & sine fide impossibile sit placere DEO.
 Ebr. xi. v. 6. sequitur, quod opera illa
 quæ ante fiduciam in Christum, & ac-
 ceptam remissionem peccatorum, in
 irrogenitis sunt, non censi nomine
 bonorum operum, requisitorum ad sa-
 lutare bonum consequendum; referun-
 tur tamen inter opera legis externa, &
 ratione *essentie*, sive *per se accepta*, bona
 sunt; quia conformes aliquadantenus le-
 gi naturali; & certa ratione DEUM ha-
 bent authorem. Quidam distinguunt
 inter bonitatem *legalem* & *Evangelicam*.
 Illam dicunt, quæ quoad substantiam facti
 & motus interni, conformis est legi Di-
 vinæ, abstrahendo principium motus, an
 sit supernaturale, vel naturale, abstrahendo
 etiam finem motus, an dirigatur im-
 mediate ad DEI gloriam, an vero me-
 diate in fines alios: *Evangelicam* vocant
 bonitatem, quæ ex fide in Christum pro-
 manat, & ab inhabitante gratia Spiritus
 San-

Sancti, tanquam causa efficiente principali producitur, ac denique directe, in gloriam & honorem DEI fit. Quicquid fit; minime tutum videtur dicere horum, Ethn. puta, pœnitentiam, & bona opera, Deo placere *Evangelice, forte nec legaliter*, stricte loquendo; quia causæ efficientes & finales in actibus hisce moralibus, ex instituto DEI talibus, non ingrediuntur essentiam bonitatis. Parastatas huius adsertionis habemus multos & magnos Theologos; Præsertim aquilam Theologorum D. B. Huls. in V. S.S. p. 89, 580. & 584. Absurdum autem quod Julianus, dum pro bonitate operum Ethenicorum pugnat, objectabat; sc. Opera gentilium, si ideo non essent bona, quia fide carent, etiam sequi; corpora gentilium non esse corpora, quia fide carent; item, si castitas gentilium ideo non esset castitas, quia non ex fide fit; etiam frumenta gentilium non esse frumenta, quia non ex fide nascuntur; Absurdum inquam hoc, Augustinus lib. 4. contra ipsum c. 3. & 4. ita diluit: Norma discernen-

pendi opus ab opere, valde discrepat à
 norma discernendi corpus à corpore,
 frumentum à frumento: norma e. qua
 discernenda est castitas Portuni, Numæ
 & Aristidis, à castitate Josephi aut Ti-
 mothei, non est sensus naturalis, qui
 discernit corpus à corpore, sed lex DEI,
 quæ dat definitionem & differentiam ve-
 ræ castitatis, à castitate analogâ. Torus
 jam discursus de instituta hac quæstione,
 huc redit: sive pœnitentiam, sive alia
 Ethnicorum bona opera, non generare
 bonitatem univoce dictam, procedentem
 ex dilectione DEI, & proximi, & quidem
 ex toto corde, & ex tota anima, quod
 etiam naturæ lex postulare videtur; Ne-
 que generatur ex fide, suppletæ per ali-
 um hujus perfectionis; igitur, seu dixi-
 mus supra, ubi de bonitate & malitia
 actionum Heroicarum in Ethnicis dispu-
 tamus, utpote Scipionis, Catonis, Regu-
 lorum, aliorumque laudabilia facta; di-
 cendum illa bona esse comparative, ad
 Marii, Syllæ, Caligulæ, Neronis, alio-
 rumque pejora facinora.

D

§. IX.

§. IX.

Brevissime jam in §. hac ultima dicendum est; finem hujusce pœnit. Etenim esse, ut inquirent, in veriore & perfectiorem cultum DEI, atq; si proterve hi conscientia stimuli non conculcentur, aut negligantur, credendum est, à DEO deduci in actum inquisitionis; primo notitiæ consulae universalis famæ seu traditionis de Christo; deinde in specialē quoq; notitiam. Et est sic pœnitentia hæc quædam quasi manu ductio ad salutare bonum inquirendū. Hinc etiam agnoscere potest homo imperfectionem suæ conditionis; Accedit quoq; convictio conscientia, de justitia DEI vindicativa, ut patet Rom. i. 20. 32. Profluit ultra hinc accidentarius finis, ex abusu & suffocatione stimulorum conscientia; ἀναπλόγησις videlicet. Ubi notandum, circa veteris instrumenti tempora, nonnullos ignorantia notificationis mysteriorum de Christo, (quæ notitia est scopus ad quem deduci debeat, lumen naturæ) sese excusare potuisse; hodie autem nulli; quod Excell: D. D. B. Hul.

Hulsem. in V. S. S. & Prælect. Form: con. Art:
 7. Sect. III. p. m. 416. Ex dictis Act. xvii, 30. &
 Luc. xxii. v. 47. ostendit. Sed dissertationem
 nostram circa hanc Thesin sufflammat Theolo-
 gorum perspicacia, in quorum messem non no-
 bis licitum erit falcem nostram immittere. Cum-
 que in eo sim rerum articulo jam constitutus,
 ut, nec otium nec facultas mihi concedatur,
 longiores & magis subactas ducere lineas. Sistam
 itaque calamum. Dummodo pro salute REGIS
 Nostri CLEMENTISSIMI, & dudum afflicta
 patria nostra dulcissima, poenitenti corde, ro-
 gaverim: Velit Princeps pacis, mentes infe-
 stantium nos, hactenus impotenti temeritatis
 incursum transversas, sic flectere, ut tandem il-
 las, temeritatis suæ, immo & credulitatis, seria
 subeat poenitentia. Sic eveniret ut conscientiarum
 illorum, reprehensionis morsu, cum alias suble-
 quuturo, fierent vacuæ, & laudis quæstu opulen-
 tissimæ. Quos effectus quemadmodum in Rege No-
 stro Augustissimo simulac piissimo recognosci-
 mus; proporro flagitamus contriti, ut diutinum
 hoc bellum, pace cito commutetur, quo REGEM
 Nostrum CLEMENTISS: tranquillo rerum ha-
 bitu in solio suo triumphantem, hilari aspectu,
 videamus. Tunc e. Exultabimus in salute DEI no-
 stri; cum impleverit JEHOVAH omnes petiti-
 ones nostras. Hic finis esto. Sine fine vero,
 ALTISSIMO JEHOVÆ LAUDES HYMNOSQUE
 NUNCUPABO!

Ad

*Eximium solideq; eruditionis laude conspicuum,
Philosophiæ Candidatum, Patriotam
& Amicum sincere dilectum.*

DN. ANDREAM LUSCINIUM,
pro Gradu Magisterii, ingeniose
disputantem.

Non dulcem secuit Tereus linguam violenta
Cuspide Lusciniæ, voce carere jubens
Illam? ast hanc celsi voluit Moderator Olympi
Psallere & argutis vertere verba sonis.
Sic fuerant forsantibi pressaq; guttura quondã
Candide LUSCINI, temporibus teneris?
Præterierunt hæc. jam latus verberat aures,
Clamor, nam lato nunc mihi sat resonant;
Pieridum Montes ac alta Cacumina Pindi,
Omnia quæ lingua & suaviter arte potes.
Sed quod adest cum jam meditor quid plurima
dicam?

Doctrinam & monstrant Lucida scripta tuã,
Aonidum Cetus nunc præmia justa laborum
Ponant! & lauro verticis ima tegant!!

Hæc, vena quidem tenui, animo vero
prolixiori gratulabundus scripsit.

SAMUEL FORSENIUS J. F.
Nyland;